

การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
กรป. กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี

นายอนันต์ ทับอินทร์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

**Member Participation in Business Administration of GRP Glang
Maprangmun Pattani Agricultural Cooperative Limited, Pattani Province**

Mr. Anan Tubin

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Business Administration in Cooperatives
School of Agricultural Extension and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2008

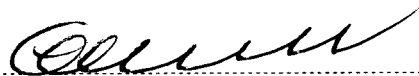
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
กรป. กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี
ชื่อและนามสกุล นายอนันต์ ทับอินทร์
แขนงวิชา สหกรณ์
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์โอภาวดี เข้มทอง

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

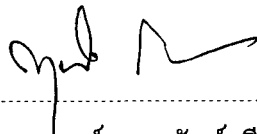
(ศาสตราจารย์โอภาวดี เข้มทอง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โจนแสง)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ อนุมัติให้รับ
การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

วันที่ 20 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2552

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง
มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี

ผู้ศึกษา นายอนันต์ ทับอินทร์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สหกรณ์) อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์โอภาวดี
แจ่มทอง ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 181 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี มีส่วนร่วมโดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างที่รายได้และการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่แตกต่างกัน ที่มีจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกสหกรณ์ต่างกัน มีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ สหกรณ์การเกษตร จังหวัดปัตตานี

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากศาสตราจารย์ โอลภาวดี เข้มทอง และ รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โรจนแสง และคณาจารย์จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอีกหลายท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการ ทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ สหกรณ์การเกษตร กรป. กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถามและ ให้ความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนสมาชิกสหกรณ์ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน รวมทั้ง ท่านที่ไม่ได้กล่าวนามอีกมากมายที่มีส่วนช่วยให้งานค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าพึงมีของการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นเครื่องบูชา บิคา มารดา บรูพาจารย์ และผู้มีพระคุณที่ให้การอบรมสั่งสอน และให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจใน การศึกษาครั้งนี้ จนสำเร็จด้วยดี

นายอนันต์ ทับอินทร์

เมษายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
สมมติฐานในการศึกษา	6
ขอบเขตการศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร	9
แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	37
เครื่องมือ	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	41
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก	42
ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์	43
ตอนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทรป. กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอ โศภ โภธิ์ จังหวัดปัตตานี	44
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่	45
ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	54
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
สรุปผลการศึกษา	55
อภิปรายผล	56
ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	63
แบบสอบถาม	64
ประวัติผู้ศึกษา	70

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่เป็นสมาชิก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์..... 42
ตารางที่ 4.2	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์..... 43
ตารางที่ 4.3	ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด..... 44
ตารางที่ 4.4	การเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จำกัด ปัตตานี ทั้ง 4 ด้าน ตามตัวแปรเพศ..... 45
ตารางที่ 4.5	การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรรายได้..... 46
ตารางที่ 4.6	การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรระดับการศึกษา..... 47
ตารางที่ 4.7	การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์..... 48
ตารางที่ 4.8	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี ตามจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์..... 49
ตารางที่ 4.9	การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์..... 50
ตารางที่ 4.10	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ..... 51

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.11	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนิน ธุรกิจ.....	52
ตารางที่ 4.12	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการ ผลประโยชน์.....	52
ตารางที่ 4.13	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล.....	53
ตารางที่ 4.14	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมโดยรวม.....	53
ตารางที่ 4.15	ข้อเสนอแนะในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.....	54

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 แผนที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ภายใต้แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2	21

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำนาทำไร่ จึงนับว่าอาชีพเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศก็คือ เกษตรกรจะต้องมีการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนการช่วยเหลือจากรัฐบาล (คู่มือสหกรณ์ฉบับชาวบ้าน 2536 : 1) จึงก่อให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน และแก้ปัญหาการมีหนี้สินของประชาชนที่มีสาเหตุมาจากการขาดเงินทุนในการทำมาหากิน ไร่นา พืชสวนต่างๆที่เป็นมรดกตกทอดจำเป็นต้องนำไปจำหน่าย เพื่อต้องการเงินมาลงทุนในการทำมาหากิน

สหกรณ์ในประเทศไทยเกิดขึ้นได้โดยมีมูลเหตุมาจากสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้นระบบเศรษฐกิจของชนบทค่อย ๆ เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อเลี้ยงตัวเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อการค้าความต้องการเงินทุนในการขายการผลิตและครองชีพจึงมีเพิ่มขึ้น ชาวนาที่ไม่มีทุนรอนของตนเองก็หันไปกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่น ทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง และยังคงเอาเปรียบจากพ่อค้านายทุนทุกวิถีทางอีกด้วย ชาวนาจึงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา ทำนาได้ข้าวเท่าใดก็ต้องขายใช้หนี้เกือบหมด นอกจากนี้การทำนายังคงมีการผลิตที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ถ้าปีไหนผลผลิตเสียหายก็ทำให้หนี้สินพอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆจนลูกหนี้บางรายโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่เจ้าหนี้และกลายเป็นผู้เช่านาหรือเร่ร่อนไม่มีที่ดินทำกินในที่สุด

จากสภาพปัญหาความยากจนของชาวนาในสมัยนั้น ทำให้ทางราชการคิดหาวิธีช่วยเหลือ ด้วยการจัดหาเงินทุนมาให้กู้และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ ความคิดนี้ได้เริ่มขึ้นในปลายรัชกาลที่ 5 โดยกำหนดวิธีการที่จะช่วยชาวนาในด้านเงินทุนไว้ 2 วิธี

วิธีที่ 1 จัดตั้งธนาคารเกษตรเพื่อให้เงินกู้แก่ชาวนาแต่ขัดข้องในเรื่องเงินทุนและหลักประกันเงินกู้ ความคิดนี้จึงระงับไป

วิธีที่ 2 วิธีการสหกรณ์ประเภทหาทุน วิธีนี้เกิดจากรัฐบาลโดยกระทรวงการคลังมหาสมบัติ (การสหกรณ์ในประเทศไทย 2546 : 19)

สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ เป็นสหกรณ์แห่งแรกในประเทศไทย ขณะนั้น เรียกว่าสหกรณ์หาทุน ระดับหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกและมีการดำเนินงานที่ ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2461 จึงได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นอีกเป็น แห่งที่สอง ได้แก่สหกรณ์บ้านคอน ไม่จำกัดสินใช้ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลท่าทอง ห่างจากสหกรณ์วัด จันทร์ ๗ ประมาณ 1 กิโลเมตร หลังจากนั้นการสหกรณ์ก็ได้รับความนิยมและจัดตั้งเพิ่มมากขึ้น มี การแบ่งประเภทของสหกรณ์ตามลักษณะของการดำเนินงานธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อสหกรณ์ได้มีการจัดตั้งเพิ่มมากขึ้นมีขนาดใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายในการดำเนินธุรกิจ มากขึ้น รัฐจึงได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับควบคุมเพื่อให้มีการดำเนินงานอยู่ในมาตรฐาน เดียวกัน รวมถึงมีกติกากในการจัดตั้ง หรือยุบเลิกเช่นเดียวกัน จึงได้กำหนดเป็นกฎหมาย โดยเฉพาะสำหรับสหกรณ์ขึ้นในปี พ.ศ.2471 เพื่อให้ทุกสหกรณ์รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ถือ ปฏิบัติ เรียกว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471

ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 และ พ.ศ. 2477 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 และได้ถือใช้มาจนถึงปี พ.ศ. 2511 จึงได้ทำการปรับปรุงโดยใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. 2511 สำหรับกฎหมายสหกรณ์ที่ถือใช้อยู่ปัจจุบันมาจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511 ที่ได้รับการปรุ่แก้ไขใหม่ เมื่อ ปี พ.ศ. 2542 เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก รวมถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ มีความหลากหลายและ สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีทุนดำเนินงานและคณะกรรมการมีความรู้มากพอที่จะดูแลธุรกิจของตน ได้ เป็นผลให้กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ที่บัญญัติไว้ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันเป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาระบบสหกรณ์ของไทยด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันให้มีการ ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ใหม่ เรียกว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 วรรค 3 บัญญัติว่า “ประเภทของสหกรณ์ที่ได้รับการ จดทะเบียนให้กำหนดโดยกฎกระทรวง” ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียน ไว้ 7 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออม ทรัพย์ สหกรณ์บริการและสหกรณ์เครดิตยูเนียน (กฎกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : 2548)

สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกัน จัดตั้งและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก่อนายทะเบียนสหกรณ์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนิน กิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของ สมาชิกและช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น (การสหกรณ์ในประเทศไทย 2545:48) สหกรณ์การเกษตรจะมีรูปแบบต่าง ๆ ตามสาขาอาชีพของเกษตรกรที่รวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์

เช่น สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์ปศุสัตว์ สหกรณ์ไม้ผล สหกรณ์กองทุนสวนยาง เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้รับจดทะเบียนเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เลขทะเบียน ก.009846 เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรในพื้นที่ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 334 คน ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2551 มีการดำเนินธุรกิจให้บริการสมาชิกในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ธุรกิจรวบรวมผลผลิต คือ นำยางสด ผลไม้ตามฤดูกาล
2. ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์ได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่ายให้กับสมาชิก เช่น ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช อุปกรณ์การเกษตรต่างๆ

3. ธุรกิจเงินฝาก สหกรณ์ให้บริการรับฝากเงินกับสมาชิก แยกเป็น
  - เงินรับฝากออมทรัพย์
  - เงินรับฝากสัจจะออมทรัพย์
  - เงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ

4. ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ได้ให้เงินกู้กับสมาชิก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตหรือลงทุนในการเกษตร แยกเป็น

เงินให้กู้ระยะสั้น

- ในวงเงิน 30,000 บาท คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลา 12 เดือน

โดยใช้บุคคลค้ำประกันจำนวน 3 คน

เงินให้กู้ระยะปานกลาง

- ในวงเงิน 40,000 - 70,000 บาท คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลา 36

เดือน โดยใช้บุคคลค้ำประกัน จำนวน 3 คน

เงินให้กู้ระยะยาว

- ในวงเงิน 150,000 บาท คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลาไม่เกิน 120

เดือน โดยใช้บุคคลค้ำประกัน จำนวน 6 คน

จากการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ประสบผลสำเร็จด้วยดี แต่ในขณะเดียวกันถึงแม้สหกรณ์จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวิธีการสหกรณ์โดยแท้จริงโดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งดูได้จากบันทึกรายงานการประชุม และรายงานการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของสมาชิก ซึ่งสามารถแยกได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สมาชิกสหกรณ์ มีสิทธิที่จะใช้อำนาจผ่านที่ประชุมใหญ่ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสหกรณ์ แต่สมาชิกส่วนใหญ่จะไม่ใช่สิทธิของตนเองในการตัดสินใจ ทุกเรื่องจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการหรือฝ่ายจัดการทั้งสิ้น แม้จะไม่เห็นด้วยตามข้อเสนอ ก็จะวางเฉยไม่แสดงความคิดเห็น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ

ในการจัดตั้งสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสมาชิกและเป็นไปตามความต้องการของสมาชิก สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้บริการกับสหกรณ์ แต่โดยข้อเท็จจริงการที่จะกำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำปีล้วนเกิดจากคณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มจะมองแค่ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งอนาคตของตนเองและขององค์กร ต้องการซื้อในราคาถูก และขายในราคาสูง โดยมีการเปรียบเทียบราคากับพ่อค้า แม่ค้าท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการกำไรสุทธิเพื่อให้ได้เงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนในส่วนของคนสูง ๆ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ตามแผนปฏิบัติงาน ตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ การบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นไปตามปัจจัยภายนอก ยังไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกที่แท้จริง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะหรือประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นข้อมูลในการแนะนำส่งเสริมการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นสหกรณ์ต้นแบบในจังหวัดปัตตานีต่อไป

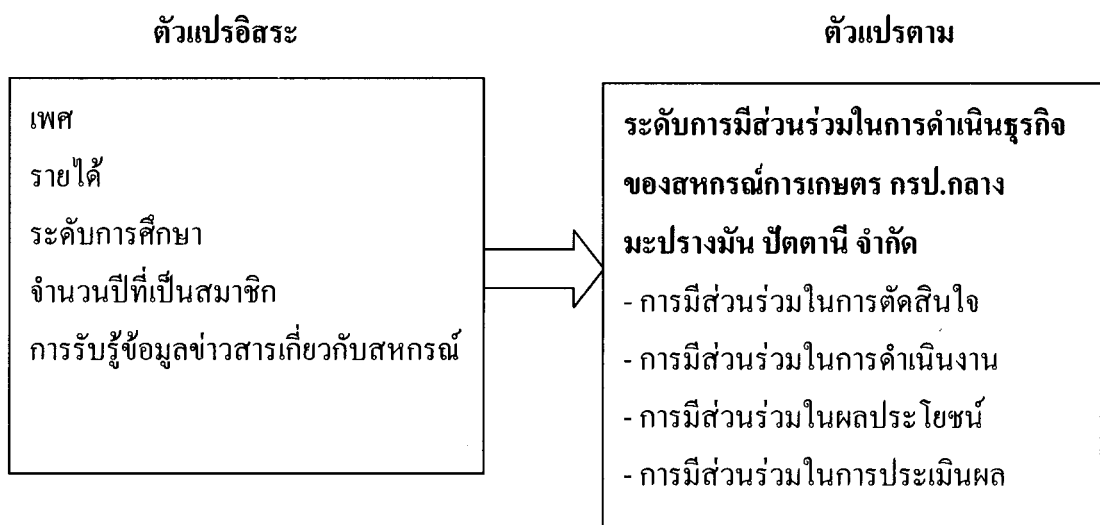
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับ
การศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง
มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ
ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
ปัตตานี

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานในการศึกษา

4.1 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4.2 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4.3 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4.4 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4.5 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

5. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านสถานที่

เป็นการศึกษาเฉพาะสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 334 คน

5.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี กำหนดโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีจับฉลาก

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ ตลอดจนถึงปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่างๆ

5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551 – 31 มีนาคม 2552

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

6.2 สมาชิก หมายถึง สมาชิกของสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด

6.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่สมาชิกเข้ามามีบทบาทร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในด้านการตัดสินใจ ได้แก่ การตัดสินใจเรื่องการเข้ามาเป็นสมาชิก การใช้สิทธิในการออกเสียง การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อลงมติ การตัดสินใจในเรื่องของงบประมาณ รายจ่าย – รายรับ และการตัดสินใจเรื่องต่างๆของสหกรณ์ที่ต้องการความคิดเห็นหรือต้องการมติในที่ประชุม

6.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่สมาชิกเข้ามามีบทบาทร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง จนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย การตลาด การบริหารจัดการ ในด้านคน ทรัพยากร วัสดุสิ่งของ และเงิน

6.5 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การที่สมาชิกได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกสหกรณ์รวมทั้งสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เช่น การขายผลไม้ การฝากและกู้เงิน การซื้อสินค้า การรับเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน

6.6 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆของสหกรณ์ว่าจะคงอยู่ได้หรือไม่โดยคำนึงถึงทุน การตลาด การเงิน รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงาน การกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ใช้เป็นแนวทางในการแนะนำส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต่างๆในจังหวัดปัตตานีต่อไป

7.2 เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร ครอบคลุม 6 จังหวัด ปัตตานี

7.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการแนะนำส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต่างๆในจังหวัดปัตตานีต่อไป

7.4 เป็นข้อมูลประกอบแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานของสหกรณ์ที่เหมาะสม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารอบแนวคิด และเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งได้สรุปประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น ต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร
2. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสที่ผู้นำสหกรณ์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาศาลิตาลัย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2521 (กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2542 : 1) ว่า “สหกรณ์ แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะจะต้องร่วมมือกันทุกด้าน ทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยสมองและงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม”

คำว่า “สหกรณ์” ตามความหมายทั่วไปหมายถึง “การทำงานร่วมกัน” แต่ใน ความหมายพิเศษ หมายถึง “ระบบการรวมกันร่วมทำงานของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยยึดหลักความเสมอภาค เพื่อจัดการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนกลางในด้านใด ๆ ตามความต้องการทางเศรษฐกิจของตน ประชาชนหลีกเลี่ยงการแสวงหาประโยชน์หรืออุดหนุนของคนอื่น” ดังนั้น จึงมีผู้ให้คำนิยามของ “สหกรณ์” ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งถวิล เติศประเสริฐ (2523 : 11-12) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

P.E. Weeraman (1975) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “สหกรณ์ คือ สมาคมของบุคคลหรือของ สังกม ซึ่งวัตถุประสงค์ในการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยให้ได้รับความพึงพอใจ ในความต้องการร่วมกันทางเศรษฐกิจ ด้วยวิธีดำเนินการร่วมกันบนพื้นฐานการช่วยซึ่งกันและ ขจัดกำไรตามหลักสหกรณ์”

Alexander Fraser Laidlaw (1977) ได้ศึกษาเน้นถึงธรรมชาติและลักษณะสำคัญขององค์กรสหกรณ์ในฐานะที่เป็นวิสาหกิจธุรกิจ จึงให้คำนิยามว่า “สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจซึ่งส่วนประกอบการเป็นเจ้าของการควบคุมและการใช้รวมอยู่ในประชาชนกลุ่มเดียวกันคือ สมาชิก H. Caivert(1933) ให้ความหมายว่า “สหกรณ์เป็นองค์กรแบบหนึ่งที่บุคคลรวมกันเข้าด้วยความสมัครใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยยึดหลักความเสมอภาคเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง

C.R. Fay (1948) กล่าวว่า “สหกรณ์เป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นในกลุ่มคนที่อ่อนแอ เพื่อความมุ่งหมายในการค้าร่วมกัน และดำเนินการด้วยน้ำใจที่ไม่เห็นแก่ตัว โดยมีข้อกำหนดว่าทุกคนที่พร้อมจะปฏิบัติหน้าที่สมาชิก มีส่วนในผลตอบแทนตามส่วนการใช้ประโยชน์สมาคมของตน”

Israel Packel (1965) ให้คำนิยามว่า “สหกรณ์เป็นสมาคมที่ให้บริการทางเศรษฐกิจ โดยไม่คิดกำไร ในฐานะผู้ประกอบการและบุคคลผู้รับบริการของสมาคม ต่างก็เป็นเจ้าของและเป็นผู้ควบคุมกิจการ โดยเท่าเทียมกัน”

I.L.O. (International Labour Office)(1966) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “สหกรณ์เป็นสมาคมของบุคคลที่ร่วมกันด้วยความสมัครใจเพื่อบรรลุจุดหมายร่วมกัน โดยก่อตั้งองค์การธุรกิจที่ควบคุมแบบประชาธิปไตย ร่วมกันออกทุนที่ต้องการอย่างเที่ยงธรรม และยอมรับการมีส่วนร่วมอย่างยุติธรรมในการเสี่ยงภัยและผลประโยชน์ของการดำเนินงานที่สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

John H. Heckman (1969) “สหกรณ์เป็นประชาธิปไตยทางสังคม – เศรษฐกิจ (socioeconomic democracies) เป็นเจ้าของและควบคุมโดยสมาชิกผู้ถือหุ้น และมีความมุ่งหมายเพื่อดำเนินการให้บริการที่จำเป็นแก่สมาชิกในราคาต้นทุน”

Marvin A. Schaars (1973) กล่าวว่า “สหกรณ์เป็นธุรกิจที่สมาชิกเป็นเจ้าของด้วยความสมัครใจ และควบคุมโดยสมาชิกผู้ถือหุ้นและดำเนินการโดยสมาชิก และเพื่อสมาชิก โดยยึดหลักไม่แสวงหากำไร”

ราชบัณฑิตยสถาน (2535 : 569) ให้ความหมายของคำว่าสหกรณ์ในพจนานุกรม ไว้ว่า “งานร่วมกัน การที่ช่วยกันทำ วิธีการอย่างหนึ่งที่บุคคลพอใจร่วมมือกัน เพื่อบำรุงความเจริญในทางเศรษฐกิจ โดยแบ่งกำไรเสมอกัน”

ความหมายของสหกรณ์ในทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 (ราชกิจจานุเบกษา, 2511 : 2) กำหนดไว้ในมาตรา 4 ว่า “สหกรณ์ หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้” ส่วนพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542 : 2) กำหนดไว้ในมาตรา 4 ว่า

“สหกรณ์ หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า

สหกรณ์ หมายถึง องค์กรที่ประชาชนมารวมตัวกัน โดยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของมวลสมาชิกโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามแนวทางที่ว่า “สหกรณ์เป็นของสมาชิก ดำเนินการและควบคุมโดยสมาชิกและเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก” และมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย

วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices)

วิธีการสหกรณ์ คือ การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดีวิธีการสหกรณ์ เป็นการรวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์สหกรณ์มาร่วมมือกันทำธุรกิจเพื่อกลุ่มคนนั้น โดยอาศัยหลักการสหกรณ์ 7 ข้อ เป็นแนวทางปฏิบัติ

หลักข้อที่ 1 เปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ

หลักข้อที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

หลักข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

หลักข้อที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ

หลักข้อที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร

หลักข้อที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์

หลักข้อที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน

ในการร่วมมือกันทำธุรกิจนั้นต้องมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ

(1) ร่วมแรง คือ แรงกาย แรงทรัพย์ และแรงความคิด

(2) ร่วมใจ คือ ซื่อสัตย์เสียสละ สามัคคี มีวินัย

การร่วมแรงกันในสหกรณ์ เป็นการรวมแรงกาย คือการรวมคนที่เข้าสมาชิกร่วมกัน ทำธุรกิจร่วมกัน ความสำเร็จของสหกรณ์มีขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกมาก ๆ แต่อยู่ที่คุณภาพของสมาชิก ว่ามีความรู้ ความเข้าใจในหลักปฏิบัติของสหกรณ์มากน้อยเพียงใด และที่สำคัญสมาชิกแต่ละคนนั้นมีอุดมการณ์สหกรณ์มั่นคงเพียงใด เมื่อรวมคนเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นในสหกรณ์ การถือหุ้นในสหกรณ์นั้นเป็นการเอาแรงทรัพย์มารวมกันทรัพย์ที่เกิดจากการรวมกันนี้ถือเป็นทรัพย์ภายในซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ แรงทรัพย์หรือแรงงานในสหกรณ์นั้น สหกรณ์ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก แต่มุ่งเน้นไปที่การรวมคน นอกจากการรวม

ร่างกาย แรงแท้พ้แล้ว สมาชิกทุกคนที่มาร่วมกันเป็นสหกรณ์ต้องเอาแรงความคิดมาร่วมมือกัน ในการดำเนินธุรกิจ กิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ด้วยการแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ แนวทาง ที่ก่อประโยชน์ต่อส่วนรวม แรงความคิดในสหกรณ์นี้ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา สหกรณ์ ทั้งนี้เพราะเมื่อสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจสหกรณ์อย่างถ่องแท้แล้ว การร่วมแรง ทำธุรกิจจะเป็นไปโดยง่ายและเกิดความร่วมมือ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่าง แท้จริงและยั่งยืน

แต่ความสำเร็จของสหกรณ์ไม่ได้อยู่ที่การร่วมแรงเพียงด้านเดียวทั้งนี้เพราะสมาชิก ที่มาร่วมกันเป็นสหกรณ์นั้น ต่างจิตต่างใจกัน มีความแตกต่างกันในด้านความคิดการกระทำ และ ความรู้สึก ดังนั้นการที่จะมาอยู่ร่วมกัน และร่วมมือกันดำเนินธุรกิจให้ก้าวหน้ามีความต่อเนื่องและ มั่นคง ได้นั้น สมาชิกแต่ละคนต้องมีพฤติกรรมของการร่วมใจกัน ให้มีความรู้สึกที่ทุกคนเป็น เพื่อนกัน เป็นครอบครัวเดียวกัน มีความซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคีและมีวินัยต่อกัน

ความซื่อสัตย์ ที่แสดงต่อกันนั้นมีพื้นฐานอยู่ที่ความจริงใจต่อกันซึ่งเป็นรากฐานที่ สำคัญที่สุดของการอยู่ร่วมกันในทุกระดับ ตั้งแต่ชีวิตคู่ ครอบครัว กลุ่มสหกรณ์ ความจริงใจที่มีต่อ กันนั้นแสดงออกมาเป็นความซื่อสัตย์ต่อกัน คือซื่อสัตย์ต่อกันในความคิด คำพูดและการกระทำ ถ้า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันทำได้ดังนี้ ความระแวงแคลงใจไม่ไว้วางใจกันก็จะหมด ไปจะทำกิจการงาน ใด ๆ ก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่นและสู่ความสำเร็จได้โดยง่าย

ความเสียสละ คือความมีน้ำใจที่จะสละความสุขของตนให้แก่ผู้อื่น การอยู่ร่วมกันเป็น สหกรณ์ สมาชิกทุกคนต้องมีความเสียสละต่อกัน มีน้ำใจที่จะระลึกถึงความรู้สึกของกันและกัน เมื่อจะทำอะไร ก็จะคำนึงถึงผลกระทบและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเสียสละนี้เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกันและของคนทั้งหลายที่แวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความเสียสละที่มีต่อกันนี้ จะเป็นตัวคอยทำลายความคิดที่จะเอาเปรียบกันให้หมดไป

ความสามัคคี คือความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน พร้อมทั้งจะให้ภัยซึ่งกันและกัน โดยไม่เอาความรู้สึกของการเอาแพ้เอาชนะกัน หรือเอาความรู้สึกของความคิดที่ขัดแย้งกันมาเป็น อารมณ์และถือเป็นเรื่องสำคัญจนทำให้เกิดความแตกแยกเป็นพวก โน้นพวกนี้ขึ้น ในงานสหกรณ์ ต้องอาศัยคนหลาย ๆ ฝ่ายมาทำงานร่วมกัน ทุกคนทุกฝ่ายถือว่ามีความสำคัญทั้งนั้นบกร่องไปสัก คนงานก็ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ความสามัคคีของคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานยังงาน นั้นเป็นงานสำคัญ เป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยแล้วความสามัคคีก็ยิ่งต้องมีมากขึ้น

ความมีวินัย วินัย คือกติกา ระเบียบ ข้อบังคับที่กลุ่ม ชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ร่วมกัน กำหนดขึ้น หรือถูกกำหนดขึ้นจากบุคคลอื่น เพื่อให้คนในกลุ่ม ชุมชนนั้น ๆ ปฏิบัติเพื่อป้องกัน ปัญหาความสับสนวุ่นวายต่าง ๆ อาจเกิดขึ้น ระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นของหมู่คณะคนที่อยู่ร่วมกัน

ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต้องมีระเบียบวินัยไว้คุ้มครอง ในสหกรณ์ก็เช่นกัน สหกรณ์เป็นเรื่องของการรวมคนมาทำงานร่วมกัน ดังนั้นสมาชิกจึงต้องมาร่วมกันกำหนดกฎกติกาขึ้นแล้วปรับให้เป็นระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์นั้น ๆ เพื่อมุ่งให้เกิดความเป็นธรรม เกิดความเรียบร้อยของงานที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวมทุกคน จึงต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่มติส่วนใหญ่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ อีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้กำหนดไว้คือวินัยแห่งตน เป็นวินัยที่เกิดขึ้นโดยสำนึกในเหตุผลของความถูกต้องเห็นว่าเป็นความดีเป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จึงปฏิบัติตามด้วยความพึงพอใจเฉพาะตน และขยายวงกว้างออกไป เกิดเป็นแนวร่วมส่งเสริมให้ปฏิบัติตามด้วยความพึงพอใจให้ร่วมกันสืบไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วิธีการสหกรณ์จะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิก สหกรณ์เน้นการรวมคนมากกว่าการรวมทุน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)

ใน พ.ศ. 2515 ได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2515 ยกเลิก พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2506 ตั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขึ้นและยกเลิกกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ พร้อมนี้ได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับที่ 217 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2515 ให้โอนอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการสหกรณ์ของสำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ กรมสหกรณ์ ที่ดิน กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ เป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมี พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม ส่งเสริมสหกรณ์ และนายทะเบียนสหกรณ์เป็นคนแรก

กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริม เผยแพร่ ให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทั่วไป ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเชื่อมโยงธุรกิจ สหกรณ์สู่ระดับสากล เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม

แผนพัฒนาสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2550-2554) มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่าโดยการพัฒนาคน สร้างความเข้มแข็งแก่สหกรณ์(องค์กร) และการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์ โดยยึดมั่นในคุณค่าสหกรณ์และแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อนำพาผู้ตั้งคมอยู่เย็นเป็นสุข

บริบทการดำเนินงานของการสหกรณ์ไทย

นับตั้งแต่ปี 2459 ที่รัฐบาลได้นำเอา “สหกรณ์” มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมุ่งหวังให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะการเป็นองค์การของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก ซึ่งยึดมั่นในหลักและวิธีการสหกรณ์ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่สืบทอดเจตนารมณ์มาจากคุณค่าสหกรณ์ (Co-operative Values) การส่งเสริมสหกรณ์ของประเทศไทยที่ผ่านมามีลักษณะคล้ายคลึงกับหลายๆประเทศที่รัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุนเสริมในด้านต่างๆ เพื่อให้ระบบสหกรณ์เกิดความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นและมีขีดความสามารถที่จะขับเคลื่อนภารกิจที่มีต่อสมาชิกสหกรณ์ตามความคาดหวัง จากการหนุนเสริมที่สำคัญ ได้แก่ การออกกฎหมาย การจัดตั้งหน่วยงานรัฐเพื่อการส่งเสริมการสหกรณ์ การอุดหนุนด้านเงินทุนตลอดจนการหนุนเสริมด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์แก่ประชาชน

สหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมาย (พระราชบัญญัติสหกรณ์) จำแนกได้ 7 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ประเมินภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์ในรอบปี 2549 จำนวนทั้งสิ้น 5,744 แห่ง มีสมาชิก 8.93 ล้านคน มีทุนดำเนินงาน 791,516 ล้านบาท สหกรณ์เหล่านี้ดำเนินธุรกิจสำคัญอยู่ 5 ด้าน โดยธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและธุรกิจบริการต่างๆ สหกรณ์ที่ประสบปัญหาขาดทุนในการดำเนินงานมีจำนวนทั้งสิ้น 1,291 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 22.47 ของสหกรณ์ทั้งหมด

สหกรณ์ในจังหวัดปัตตานี มีจำนวนทั้งสิ้น 68 สหกรณ์ 5 ประเภท ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร	จำนวน 39 สหกรณ์
สหกรณ์ประมง	จำนวน 2 สหกรณ์
สหกรณ์ร้านค้า	จำนวน 5 สหกรณ์
สหกรณ์ออมทรัพย์	จำนวน 12 สหกรณ์
สหกรณ์บริการ	จำนวน 10 สหกรณ์

สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี ได้รับจดทะเบียนเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 เลขทะเบียน ก.009846 เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้ง ขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรในพื้นที่ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 334 คน ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2551 มีการดำเนินธุรกิจให้บริการสมาชิกในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ธุรกิจรวบรวมผลิตผล คือ นำยางสด ผลไม้ตามฤดูกาล
2. ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์ได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่าย ให้กับสมาชิก เช่น ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช อุปกรณ์การเกษตรต่างๆ

3. ธุรกิจเงินฝาก สหกรณ์ให้บริการรับฝากเงินกับสมาชิก แยกเป็น

เงินรับฝากออมทรัพย์

เงินรับฝากสัจจะออมทรัพย์

เงินรับฝากออมทรัพย์พิเศษ

4. ธุรกิจสินเชื่อ สหกรณ์ได้ให้เงินกู้กับสมาชิก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิต หรือลงทุนในการเกษตร แยกเป็น

เงินให้กู้ระยะสั้น

ในวงเงิน 30,000 บาท คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลา 12 เดือน

โดยใช้บุคคลค้ำประกันจำนวน 3 คน

เงินให้กู้ระยะปานกลาง

-ในวงเงิน 40,000 - 70,000 บาท คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลา 36

เดือน โดยใช้บุคคลค้ำประกัน จำนวน 3 คน

เงินให้กู้ระยะยาว

- ในวงเงิน 150,000 บาท คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ต่อปี ระยะเวลาไม่เกิน 120

เดือน โดยใช้บุคคลค้ำประกัน จำนวน 6 คน

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์

การพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม นโยบายรัฐและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจสรุปให้เห็น สาระสำคัญได้ดังนี้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ประเทศไทยมีโครงสร้างการผลิตที่สำคัญมาจากภาคการเกษตร และอุตสาหกรรม เกษตร และยังคงเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก แต่ยังคงเผชิญกับภาวะ การค้า ในตลาดโลกที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังอยู่ในฐานะที่มีฐานะ

การออมต่ำกว่าการลงทุนทำให้ต้องพึ่งพิงเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น โดยสัดส่วนการออมโดยรวมของประเทศลดลงจากร้อยละ 35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2536 มาอยู่ที่ร้อยละ 31.2 ในปี 2547 ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเร่งส่งเสริมการออมอย่างเหมาะสม

ปัจจัยด้านสังคม

แม้ว่าคนไทยจะได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น แต่คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้กับการนำไปใช้ยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยยังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม อันเนื่องมาจากการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ ผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยม และพฤติกรรมเน้นวัตถุนิยม และบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คุณธรรมและจริยธรรมถดถอย จึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคม ทั้งด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ยาเสพติดและอาชญากรรมต่างๆ

ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ และการบริหารจัดการประเทศ

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสารสนเทศ ตลอดจนปฏิรูปโลกาภิวัตน์ และการจัดการระบบเศรษฐกิจโลก โดยมีองค์กรระหว่างประเทศมีบทบาทมากขึ้น ทำให้ทิศทางการบริหารจัดการประเทศของรัฐต้องปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสประชาธิปไตย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน การพิทักษ์สิทธิมนุษยชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการดำเนินยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการที่ดีในแผนพัฒนาในช่วงกว่าหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้นก็ตาม แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองต่อการสร้างการบริหารประเทศที่มีธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐ ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ การกำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการ ยังคงดำเนินงานอยู่ที่ส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง และขาดอิสระในการจัดเก็บรายได้ให้เพียงพอต่อการพึ่งพาตนเอง การบริหารงานยังไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนระบบภาษีอากรยังมุ่งสนับสนุน ส่งเสริมและคุ้มครอง ภาคธุรกิจเอกชนในการผลิตเชิงอุตสาหกรรมและการค้ามากกว่าส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและสหกรณ์ ตามเจตนารมณ์ที่เคยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศภายใต้กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (ปี 2550 – 2554) รัฐได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ภายใต้การพัฒนาที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอยู่บนพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัต ที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างบูรณาการทั้งตัวคน สังคม/วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมุ่งสร้างคุณภาพการพัฒนาระหว่างความเข้มแข็งในการ

พึ่งพาตนเองของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ในแบบที่เป็นรากฐานของสังคม กับความสมดุลในการมุ่งพัฒนาทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจในเมือง การสร้างเครือข่ายพันธมิตร การพัฒนาในเวทีโลก โดยใช้ความรู้ คุณธรรม ความเพียร ในกระบวนการพัฒนาที่อยู่บนหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์

ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีข้อจำกัดเพื่อการตอบสนองการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการเพิ่มปริมาณมลพิษที่เกิดขีดความสามารถในการฟื้นตัวและการรองรับระบบนิเวศ จนส่งผลกระทบต่อความสมดุล ยั่งยืนของทุน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ป่าไม้ในปัจจุบันเหลือเพียงร้อยละ 33 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่จะรักษาความสมดุลของระบบนิเวศได้ ขณะเดียวกันก็ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ปัญหาน้ำหลาก และคุณภาพน้ำเป็นประจำทุกปี สาเหตุสำคัญมาจากการปล่อยน้ำเสียของชุมชนจากพื้นที่เกษตร โรงงาน กระแสการบริโภคนิยม และการใช้สินค้าที่มีวงจรชีวิตสั้นลง ทำให้ปริมาณของเสียและมีขยะมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงระหว่างประเทศภายใต้พันธกรณีต่างๆ และกระแสอนุรักษ์ และนิยมธรรมชาติ จะช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาให้เกิดสมดุลระหว่าง มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม นโยบายรัฐ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

สถานการณ์ดำเนินงานของระบบสหกรณ์

สถานการณ์ดำเนินงานของระบบสหกรณ์จะชี้ให้เห็นบริบทการดำเนินงานและขีดความสามารถของสหกรณ์ที่เป็นอยู่ อันจะนำไปสู่มุมมองสำหรับทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายสำหรับแผนพัฒนาสหกรณ์ ฉบับที่ 2 การพิจารณาสถานการณ์ดำเนินงานของระบบสหกรณ์ ในที่นี้จะเป็นการพิจารณาองค์ประกอบของระบบสหกรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยมิติด้านคน มิติด้านองค์กร และมิติด้านเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งจะชี้ให้เห็นขีดความสามารถในการดำเนินงานที่เป็นอยู่ ตลอดจนปัญหาข้อจำกัดของระบบสหกรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มิติด้านคน

“คน” คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวของสหกรณ์ ทั้งนี้ เพราะเหตุที่ว่าสหกรณ์ในฐานะการเป็นองค์การธุรกิจของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก สมาชิก จึงย่อมมีบทบาทสำคัญที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสหกรณ์ เพื่อดำเนินงาน ให้บริการสนองตอบความต้องการของสมาชิก เข้าไปเลือกตัวแทนของสมาชิกไปบริหารจัดการ

สหกรณ์แทนตนในรูปคณะกรรมการดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันก็มอบอำนาจให้คณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างฝ่ายจัดการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่การจัดการสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินสถานการณ์การดำเนินการของสหกรณ์ในมิติของการเป็นองค์การของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก ตามเอกลักษณ์ของสหกรณ์ โดยพิจารณาจากบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มคน 3 ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เพื่อให้สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่ให้บริการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในการแก้ไขปัญหา และการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ร่วมกัน ถือว่ายังคงมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ เพราะในข้อเท็จจริงกลุ่มคน 3 ฝ่ายยังมีได้ทำหน้าที่ของตนที่จะขับเคลื่อนให้ “สหกรณ์” เป็นไปตามเอกลักษณ์ของสหกรณ์แต่อย่างใด ซึ่งหากสถานการณ์ยังเป็นไปในทิศทางเช่นนี้ สหกรณ์ก็คงไม่แตกต่างอะไรกับองค์กรธุรกิจทั่วไป ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาสหกรณ์เพื่อการบรรลุเป้าหมายให้สหกรณ์มีบทบาทอย่างที่คาดหวัง จึงต้องเริ่มจากการพัฒนาคนให้กลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่ม มีความพร้อมที่เข้าไปขับเคลื่อนสหกรณ์ตามบทบาทภารกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการน้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณค่าสหกรณ์ เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างคน ซึ่งนอกจากจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาสหกรณ์ที่มีคุณค่าแล้ว ยังจะช่วยนำพาให้เกิดความสามัคคีในชาติรวมทั้งการบรรลุเป้าหมายสังคมอยู่เย็นเป็นสุขด้วย

มิติด้าน “องค์กร”

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงนั้น องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ จำเป็นต้องใช้การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วงชิงความได้เปรียบ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “กำไร” แล้วนำไปจัดสรรในกลุ่ม “ผู้ลงทุน” แต่ในบรรดาองค์กรธุรกิจทั้งหลายเหล่านั้น มีองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่าง ดังเช่น คำประกาศที่องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ ได้มีประกาศไว้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างนักสหกรณ์ทั่วโลก เมื่อต้นทศวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า “ในฐานะที่เป็นองค์การธุรกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สหกรณ์จำเป็นต้องแข่งขันแต่ถ้าจะให้เลือกระหว่างการดำเนินธุรกิจเพื่อกำไรสูงสุดและการดำเนินธุรกิจเพื่อบริการที่ดีที่สุด สำหรับสมาชิกสหกรณ์นักสหกรณ์จะเลือกประการหลัง”

กรอบแนวคิดดังกล่าว ข้อมชี้ให้เห็นทิศทางการดำเนินงานตามวิถีสหกรณ์อย่างชัดเจนแล้วว่า สหกรณ์มิได้มีเป้าหมายอยู่ที่ “เงิน” แต่มีเป้าหมายอยู่ที่ “คน” หากแต่กระบวนการบริหารจัดการสหกรณ์นั้น ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานประสิทธิภาพของการเป็นองค์การธุรกิจตามหลักสากล ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จในเชิงธุรกิจในเบื้องต้นก่อน จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายทางสังคมคือการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ได้

แนวทางการพัฒนา “องค์กร” ให้ได้เป็นสหกรณ์ที่มีคุณค่าตามวิถีสหกรณ์นั้น ต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ การสร้างให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อการบรรลุเป้าหมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป

มิติด้านเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายความร่วมมือของขบวนการสหกรณ์ที่เป็นอยู่มีทั้งเครือข่ายความร่วมมือในแนวดิ่ง (Vertical Intergration) โดยการจัดตั้งองค์กรกลางในรูปชุมนุมสหกรณ์ และเครือข่ายความร่วมมือในแนวราบ (Horizontal Intergration) ได้แก่ชมรมสหกรณ์จังหวัด ชมรมผู้จัดการสหกรณ์ เครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้าในระบบหักบัญชีจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทต่อการพัฒนาธุรกิจ อีกทั้งการขยายโอกาสการดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่สหกรณ์สมาชิก ควบรวมถึงองค์การพันธมิตรอย่างเป็นทางการให้มากขึ้น สถาปนาให้สถานการณ์ของสหกรณ์ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงมีความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือมีหลายรูปแบบ แต่วิธีการหนึ่งซึ่งได้ดำเนินการในลักษณะชุด โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำสหกรณ์ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และผู้นำชุมชน ในพื้นที่ 45 จังหวัด ในระหว่างปี 2546 – 2549 ได้มาซึ่งชุดความรู้ที่เรียกว่า “การเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่า” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาสหกรณ์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ได้ถูกนำไปใช้เป็นกลยุทธ์ทางเลือกหนึ่งในการสร้าง

ระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า

แนวคิดและทิศทางการพัฒนาสหกรณ์

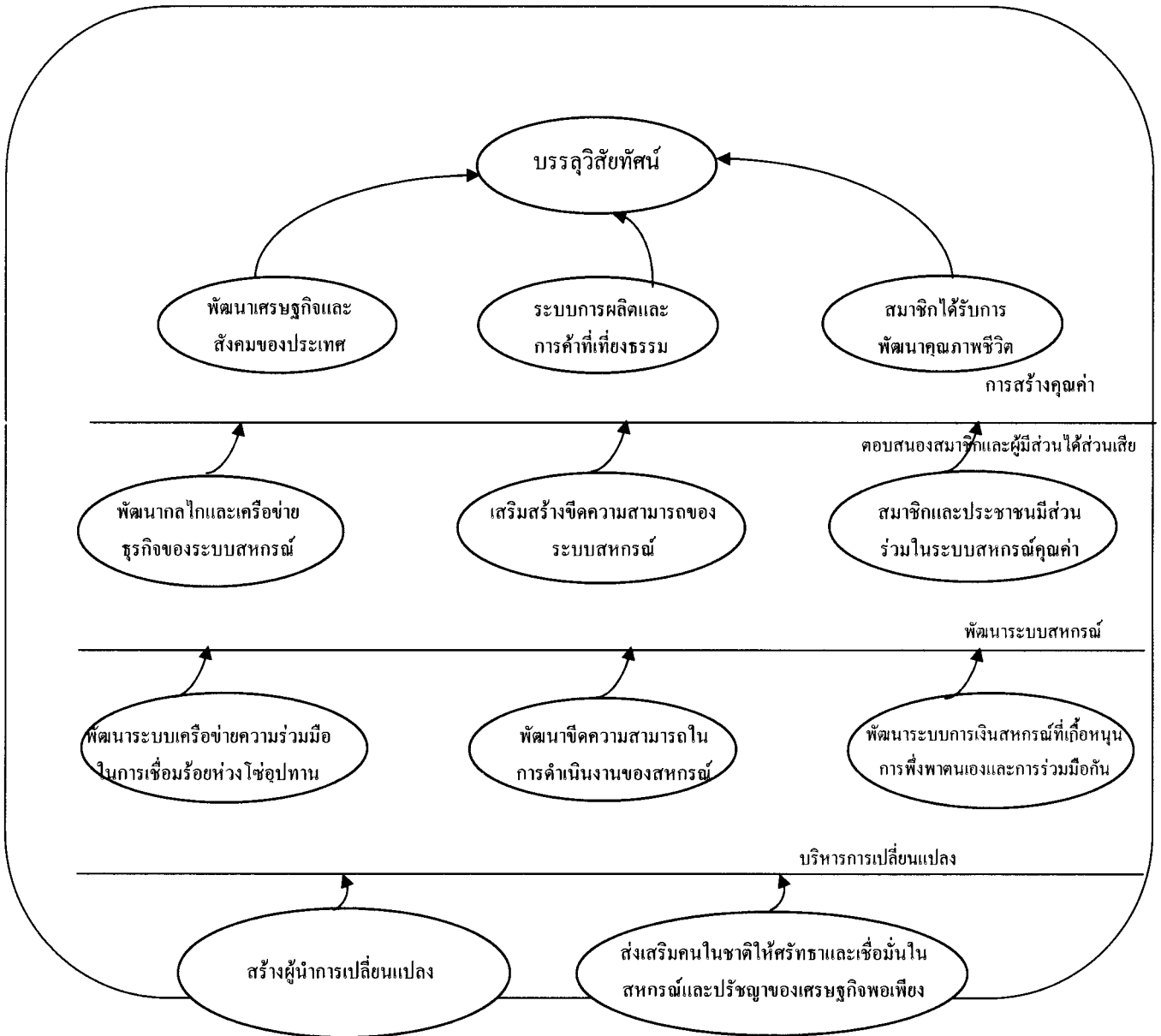
ผลการประเมินสถานการณ์ของขบวนการสหกรณ์ภายใต้กระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบตามกรอบแนวทางการดำเนินการของโครงการควบคู่กับข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีระดม ความคิดเห็นจากทุกส่วนฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในระหว่าง นักวิชาการ ผู้นำสหกรณ์ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักธุรกิจ และอื่นๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งมีผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น จำนวน 1,602 คน จากนั้นได้นำไปผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็นภายใต้คณะที่ปรึกษาร่วมกับคณะทำงานร่วมจัดทำแผนฯ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและขบวนการสหกรณ์ จึงได้ข้อสรุปซึ่งเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบสหกรณ์ในช่วงเวลาปี 2550 – 2554 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดหลัก

ภายใต้บริบทการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาของประเทศ ไปในทิศทางพึ่งพาตนเอง ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา” นั้น นับว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกับการพัฒนาการสหกรณ์ ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ขบวนการสหกรณ์จะแสดงให้เห็นขีดความสามารถและพลังของระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า โดยมุ่งเน้นไปที่การปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาให้สหกรณ์เป็นไปในลักษณะของการพัฒนาเชิงบูรณาการที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการรณรงค์การสร้างแรงบันดาลใจแก่คนในชาติ ที่จะมีส่วนร่วมในสหกรณ์ให้มากขึ้น

ทิศทางการพัฒนา

กรอบทิศทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 เริ่มต้นจากการบริหารการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนานำไปสู่การตอบสนองสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบสหกรณ์ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว

ภาพที่ 2.1 แผนที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสหกรณ์ภายใต้แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554)

2. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

รัตนา บุญมัธยะ (2534:1) ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง “การที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และการประเมินผลโครงการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถที่จะกำหนดเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงหรือกระทำการไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยการระดมพลังสร้างสรรค์ในชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดริเริ่ม ความต้องการทักษะ ความรู้ ทุน แรงงาน ทรัพยากรชุมชน โดยการแก้ปัญหาชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างใน ธนะจักร เข็นบำรุง 2540:18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง ให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ไม่ใช่เป็นการกำหนดจากคนภายนอกว่าประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นการคิดขึ้นเองของประชาชน

เสนห์ จามริก และคณะ (2524:20) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่น โดยจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมเริ่มจากการเข้ามามีร่วมกิจกรรมของแต่ละคนที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่องราวไปที่สำคัญคือกิจกรรมเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับความต้องการของตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526:90) การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานและลงมือทำงานตามที่ได้ตัดสินใจ

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (อ้างใน สมคิด รัตนวงศ์ 2542:20) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ว่า การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่อยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม”

ยุวัฒน์ วุฒิเมธิ (2526:25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมได้ว่า “เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อมาถึงประชาชนเอง”

ศกุนต์ สายบุญฤดี (อ้างใน สาวิตรี ช่างสาร 2546:22) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ลึกกลงไปอีกว่า หมายถึง การร่วมกันของสมาชิกชุมชนในการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเอง ระหว่าง สมาชิกด้วยกัน ระหว่างสมาชิกกับองค์กร ทั้งนี้ด้วยข้อเท็จจริงและความเชื่อที่ว่างานจะสำเร็จได้ก็ด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยร่วมกระทำในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ร่วมในการรับรู้ ในการได้รับข่าวสาร ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ความรู้หรือวิชาการต่าง ๆ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการตกทอดทางสติปัญญาของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งเป็นสิ่งสาธารณะ

2. ร่วมคิดจากการได้รับรู้ นำมาสู่การคิดพิจารณา มีโอกาสแสดงความเห็น เสนอแนะแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพ

3. ร่วมตัดสินใจ มีโอกาสที่จะตัดสินใจรับหรือไม่รับกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับชีวิตของตน อันถือว่ามนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการ สอดคล้องกับปัญหาเกิดความรักความหวงแหนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องดูแลรักษา

4. ร่วมวางแผนและดำเนินการ การวางแผนร่วมกันและการดำเนินการร่วมกันย่อมเกิดพลังมหาศาลในการทำให้โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

5. ร่วมประเมินผล ประเมินภาพกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

6. ร่วมรับผิดชอบ การคงอยู่ของกิจกรรมนั้นไม่มีใครปฏิเสธว่าเป็นผลมาจากการรับผิดชอบและการปฏิบัติดูแลรักษาร่วมกัน สำหรับสิ่งที่เกิดผลเสียหายหากมีการรับ “ผิด” ก็จะมีพบกับสิ่งที่ “ชอบ” พลวัตของกิจกรรมก็จะต่อเนื่องต่อไป

7. ร่วมรับผลประโยชน์ในงานพัฒนาชุมชนผลของกิจกรรมย่อมตกแก่สมาชิกชุมชนส่วนชุมชนจะกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิกแต่ละคน ได้อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ของชุมชนนั้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะในการประชุม องค์กรสหประชาชาติ ได้ขยายความ การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรม และการมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตย
ในกรณีต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน ดำเนินการ
โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากร
เพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของ
ประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมี
ส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิด
กระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ธนจักร เข็นบำรุง (2540 : 22) สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง
การตัดสินใจเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดำเนินการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อการ
พึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน ซึ่งดำเนินการต่าง ๆ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐแล้วยัง
ต้องประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนอื่น ๆ ด้วย

สมคิด รัตนวงศ์ (2542 :20) สรุปความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคล หรือ
กลุ่มคนได้เข้าไปร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนในกิจกรรมต่างๆ โดยความสมัครใจทั้งกิจกรรม
ที่องค์กรภายนอกจัดและกิจกรรมที่จัดโดยชาวบ้านเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทั้งทางเศรษฐกิจ
และสังคม ตลอดจนการแก้ปัญหาของคนและชุมชน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้ศึกษาได้สรุปความหมายของ การมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชน หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้เข้าไปร่วมในการดำเนินการในกิจกรรม
ต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ โดยเข้าไปมีบทบาทในการร่วมประชุม สัมมนาและฝึกอบรม ร่วมในการ
วางแผนการดำเนินงาน ร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมในองค์กรเพื่อการบริการงาน
ร่วมในการแก้ไขปัญหา และร่วมในการดำเนินธุรกิจ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

อับดุลลาฮิง คอแต๊ะ (อ้างใน กมล สุดประเสริฐ 2537 : 35) กล่าวว่าทฤษฎี
กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายกระบวนการทำงานหรือกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อ
นำไปสู่การพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action

research) เรียกย่อๆ ว่า PAR นั้นมีจุดหมายไปที่การแก้ปัญหาชุมชนตามแนวทางการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การระบุปัญหาและความต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์และตีความหมาย
4. การกำหนดแผนงานโครงการ
5. การปฏิบัติ
6. การติดตามและประเมินผล
7. การปรับปรุงและแก้ไขปัญหา

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างในเกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ 2546: 13) กล่าวถึง ทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน

Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะทำให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนเอง ตามหลักทฤษฎี Maslow ที่เรียกว่า ลำดับขั้นตอนของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้คือ

ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรคและความต้องการทางเพศ เป็นต้น

ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ความต้องการที่จะมีเกียรติยศ ชื่อเสียง (Self Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่จะได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้

เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องของความรู้ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล (Self Actualization Needs) ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนได้คาดหวังไว้

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนี้เป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้วก็ย่อมที่จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2. ทฤษฎีระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Moral)

คนเรามีความต้องการทางกายและทางใจ ถ้าคนเรามีขวัญดี ผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั้นเองการจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาโรคเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนงานมีขวัญดีจะเกิดความสำนึกในการรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้นซึ่งหมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเราเองผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเองพอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายคือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคนจูงใจคนไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่เรียกว่าผู้ปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัตคือเคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่าผู้นำนิเสธ (Negatice Leader)

ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้การระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีผลงาน มีคุณภาพ มีความริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดี นั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Admibistevative)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใด ที่ดีที่สุด ในเรื่องการใช้การบริหารเพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐเพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างในเกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ 2546: 13) ได้อธิบายและกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ

1. ความศรัทธา ที่มีความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร

2. ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธา หรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอร้อง ผู้น้อยก็ช่วยออกแรง

3. การใช้อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น การบีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ไพรัตน์ เศรษฐินทร์ (อ้างในเกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ 2546: 15) ได้ให้แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนโดยกล่าวว่าแนวทางเหล่านี้สามารถปฏิบัติตามหลักได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องด้วย โดยมีแนวทางดังนี้

1. ต้องยึดหลักความต้องการ และปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปใช้กับประชาชนเป็นเรื่องใหม่ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจให้ความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการจัดทำกิจกรรมเหล่านั้น

2. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลุกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมทำงานเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

3. แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรม

และต้องสามารถทำต่อไปเองได้ เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองเป็นหลักฐานสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่ต้น

4. กิจกรรมพัฒนาที่จะเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมความพร้อมรับของชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรชุมชน การสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึงผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากทางการ เพื่อเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้านต่อไป ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปจะสามารถปรับทัศนคติและกรยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าและเป็นผู้ที่ชาวบ้านมีศรัทธาในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงไปได้เร็วกว่าและได้รับการยอมรับมากกว่าประชาชนทั่วไป

6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุปัญหา ร่วมปรึกษาหารือหรือทางแก้ไขปัญหา ร่วมการตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงานจนถึงขั้นร่วมการบำรุงรักษาในระยะยาว

Parson (อ้างในเกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ 2546:16) อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ในลักษณะที่นำไปใช้ได้ทั่วไป กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ

1. นุคลิกภาพของบุคคล
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่
3. วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ และวัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนด

ความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

Reeders (อ้างในเกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ 2546:16) ได้สรุปปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตามให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง

2. มาตรฐานคุณค่าและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเองส่งเสริมปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง

3. เป้าหมายบุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง

4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติหรือความผิดปกติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา

5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องประพฤติสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่น ด้วยเช่นกัน
6. การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำการสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตนเองควรกระทำเช่นนั้น
7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำการสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้กระทำ
8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะทำการสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ
9. โอกาสบุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะเข้ามามีส่วนร่วม ในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาสซึ่งโครงสร้างของสังคม เอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกัน ในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา
10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำ ในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น
11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมันจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำเช่นนั้น

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (อ้างในสมคิด รัตนวงศ์ 2542 : 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่าเป็นการช่วยให้ประชาชน หลุดพ้นจากการเอารัดเองเปรียบช่วยให้รายได้และการกระจายรายได้ดีขึ้น ช่วยกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่อย่างยุติธรรมช่วยเพิ่มพลังกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลโดยส่วนรวมแก่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศ

สมยศ พุ่มหว่า(อ้างในสมคิด รัตนวงศ์ 2542 : 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ช่วยให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของเขาจะทำให้ทันคน และมีอำนาจต่อรองมากขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งจะช่วยพัฒนาประชาธิปไตย โดยสร้างสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ฉอาน วุฑฒิการรักษา (อ้างใน ชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ 2542: 14) ได้จัดอันดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การร่วมประชุม
- 2) การออกความเห็น
- 3) การตีปัญหาให้กระจ่าง
- 4) การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา

เจมส์คีย์ ปิ่นทอง (อ้างใน ชัยวัฒน์ สิริพิบูลย์ 2542:14) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจการ
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ปธาน สุวรรณมงคล (อ้างใน สาวิตรี ช่างสาน 2546: 25) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานไว้มี 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

อकिन รพีพัฒน์ (อ้างใน สาวิตรี ช่างสาน 2546: 25) การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าความผูกพันเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน

กิจกรรมร่วมกัน

- 4.การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์การอนามัยโลก (WHO,1978 อ้างในเกสร โสภโณวงศ์ 2541: 6) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ถือว่าต้องประกอบด้วยขบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับการพึ่งตนเอง และควบคุมทางสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

ไพรัตน์ เคะชะรินทร์ (อ้างใน คำรง ศรีฟูยเดช 2542 : 24) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ชนะจักร เข็นบำรุง (2540:22) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 7 ลักษณะ สรุป ได้ดังนี้

1. การร่วมคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม
3. การร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม
4. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและบริจาคทรัพย์สิน
5. การร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม
6. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์
7. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

สมคิด รัตนวงศ์(2542:25) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ
2. ร่วมวางแผนงานหรือโครงการ
3. ร่วมประสานงาน
4. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการ
5. ร่วมติดตามและประเมินผล

จากแนวคิดในเรื่องรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ร่วมประชุม สัมมนา และฝึกอบรม
2. ร่วมวางแผนการดำเนินงาน
3. ร่วมตัดสินใจในการทำกิจกรรม
4. ร่วมจัดแก้ไขปัญหา
5. ร่วมในการดำเนินธุรกิจ

เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :27) กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
  2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
  3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม
- นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อยอื่น ๆ อีกดังนี้
1. ประชาชนต้องมีเวลา
  2. ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลคืนกลับมา
  3. ประชาชนต้องมีความสนใจ
  4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารด้วยความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย
  5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือ

สถานภาพ ทางสังคม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :27) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

1. จะต้องมีเสรีภาพหรือมีทางเลือกที่จะเข้าร่วม
2. จะต้องมีความสามารถหรือมีพลังที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
3. จะต้องรวมตัวหรือรวมกลุ่มกันอย่างมีระบบ

4. จะต้องเต็มใจหรือไม่ถูกบังคับที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

จากแนวคิดในเรื่องเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้สรุปเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม คือ ความพร้อม ประกอบด้วย ความเต็มใจ ความสามารถ มีเวลา และมีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นความพร้อมทางด้านศักยภาพของตนเอง

ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :28) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับตัวชาวชนบทตัวเจ้าหน้าที่และระบบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมว่า

1. ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความมั่นคง จึงไม่มีความจำเป็นในการเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน ต่างคนต่างทำก็เพียงพอแก่การยังชีพ ชาวชนบทจึงขาดนิสัยการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและถาวร จะมีแต่การทำงานร่วมกันเป็นครั้งคราวเท่านั้น
2. ชาวชนบทที่มีทัศนคติในแนวทางลัทธิปฏิบัตินิยม ซึ่งจะยอมรับความคิดริเริ่ม หรือของแปลกใหม่ก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะได้ประโยชน์โดยตรงในระยะสั้น
3. ชาวชนบทไม่ขอแสดงตัวเป็นศัตรูกันซึ่งหน้า รวมทั้งไม่ชอบโต้เถียงกันกับบุคคลภายนอก เขาจึงรับทุกอย่างโดยไม่คัดค้าน แต่ในใจอาจจะไม่เห็นด้วย เมื่อถึงเวลาดำเนินการเราจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตอนแรกแล้วขาดหายไป
4. นโยบายในระบบราชการมักมาจากเบื้องบน จึงเป็นการยากลำบากที่ผู้ปฏิบัติงานในชนบท จะให้ประชาชนส่วนร่วมอย่างแท้จริง และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการเอง เมื่อระบบบริหารงานถูกสั่งการมาจากเบื้องต้น การประสานงานของเจ้าหน้าที่ระดับสนามของแต่ละกรม จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก แนวทางการมีส่วนร่วมของชาวชนบทที่เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายเข้าใจจึงแตกต่างกัน และการดำเนินงานก็แตกต่างกันตามไปด้วย
5. เจ้าหน้าที่ราชการมีแนวโน้มชอบทำงานในสำนักงาน โดยเฉพาะงานในด้านเอกสารที่จะเสนอผู้บังคับบัญชามากกว่างานสนามอันเนื่องมาจากที่ราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองเบื้องบน ซึ่งจะมีผลต่อระบบการให้ความดีความชอบ การละเลยงานในภาคสนามดังกล่าวส่งผลให้ขาดความเข้าใจชนบทและข้อมูลของชุมชนอย่างแท้จริง และไม่สามารถกระตุ้นชุมชนให้มีส่วนร่วมได้ในที่สุด
6. เจ้าหน้าที่บางคน บางหน่วยงานยังมีความคิดไม่ต้องการให้ชาวชนบทร่วมมือกันและรวมตัวกันอย่างจริงจัง เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้ปกครองชาวบ้านได้ยากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงทัศนคติที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action)

ปัญญา จิตบรรจง (2544 : 36) โดยได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action of Anyone) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ในสังคมโดยทั่วไป กล่าวคือการกระทำใดๆของมนุษย์ จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่
3. วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และวัฒนธรรมนั้นจะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

ปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าวนี้ จะมีความเกี่ยวเนื่องกันและกันจึงเกิดเป็นการกระทำของมนุษย์ขึ้นมา จากทฤษฎีการกระทำทางสังคมผู้วิจัยเห็นว่า บุคลิกภาพของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับ การศึกษาและประสบการณ์ของบุคคล ส่วนระบบสังคมและวัฒนธรรมในสังคมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกัน อาจจะสังเกตได้จากการร่วมกันทำงาน เป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นตัวแปรตาม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จารุภรณ์ เกษะทัต และ วงศ์ บัณฑิต (อ้างใน ธารจักร เย็นบำรุง 2540: 23) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางในการรวมกลุ่มช่วยเหลือตนเองระดับท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มช่วยเหลือตนเองในระดับท้องถิ่น ได้แก่

- 1.ขาดการควบคุมดูแลจากเบื้องล่าง คือ สมาชิกไม่สนใจการควบคุมการดำเนินงานของกลุ่ม

2. ผู้นำมีลักษณะเผด็จการ และสร้างอิทธิพลในองค์กร
3. ปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่น เนื่องจากระบบการบริหารหละหลวม
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิก
5. สมาชิกไม่ได้มีปัญหาและเป้าหมายร่วมกัน
6. องค์กรถูกครอบงำจากทางราชการ (ในกรณีที่กลุ่มถูกจัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ)

ธารจักร เย็นบำรุง (2540 : 87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินการ องค์กรธุรกิจชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มแปรรูปข้าว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมอื่น ๆ การได้รับการฝึกอบรมดูงาน ระยะเวลาการเป็น

สมาชิก ทักษะคิดต่อกิจกรรมและการดำเนินการของกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสารของกลุ่มแปรรูป มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแปรรูปข้าวของเกษตรกร

เกสร โสภโณวงศ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตในนิคมสร้างตนเองพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ (1) การคำนึงถึงประโยชน์จะได้รับ (2) ความเชื่อถือในคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และ (3) การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยทั้ง 3 ปัจจัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาและอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม โดยสมาชิกกลุ่มที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ป. 4 มีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่จบการศึกษาระดับ ป.5 – ป.7 และสมาชิกกลุ่มที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

ทัศนีย์ เมืองแก้ว (2542 : 148) ได้ศึกษาความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิกกับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดสงขลา พบว่า ตัวแปรด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ รายได้สุทธิจากการทำเกษตร ระยะทางจากบ้านถึงสหกรณ์ และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด จำกัด มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด มีตัวแปรด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม คือ รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร และระยะเวลาในการเป็นสมาชิก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ส่วนตัวแปรด้านเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ คือ จำนวนเงินกู้จากสหกรณ์ รวมทั้งจำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

ชวลิต สังขพงศ์ (2544 :99) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การศึกษารายได้ของครัวเรือน ความรู้ความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทักษะคิดที่มีต่อพัฒนากร ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่วนอายุ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทักษะคิดที่มีต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

เกรียงศักดิ์ ปัทมเลขา(อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :30) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้สหกรณ์มีความเจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ไปด้วยดี ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของสมาชิกเป็นสำคัญ การให้ความร่วมมือนี้ ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ และการให้ความช่วยเหลือของสหกรณ์เมื่อสหกรณ์ร้องขอเป็นประการแรก ประการที่สองได้แก่ การให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ และประการสุดท้ายขึ้นอยู่กับ การจัดการที่มีประสิทธิภาพของกรรมการ

เรืองยศ นันทเสน (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :28) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำธุรกิจกับสหกรณ์ของสมาชิก : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน พบว่า ปัจจัยที่มีผลในเชิงบวกต่อการทำธุรกิจด้านต่าง ๆ กับสหกรณ์ของสมาชิกมีดังนี้ (1) กลุ่มกู้เงิน พบว่ารายได้ของสมาชิกมีผลต่อการกู้เงิน (2) การซื้อสินค้าจากสหกรณ์ ตัวแปรที่มีผล คือการขายสินค้าถูกกว่าท้องตลาด (3) การขายผลผลิตให้กับสหกรณ์ตัวแปรที่มีผลมีจำนวน 3 ตัว คือ ปริมาณของผลผลิตในรอบปี ความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อวิธีการในการขายผลผลิตให้สหกรณ์ ว่ายุ่งยากหรือไม่ยุ่งยาก และการมีบริการขนส่งผลผลิตแก่สมาชิก

รังสรรค์ ปิติปัญญา (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :28) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการสหกรณ์การเกษตรของสมาชิก : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรสามชุก จำกัด พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ใช้บริการสินเชื่อของสหกรณ์ ส่วนบริการด้านอื่น โดยเฉพาะการซื้อ และการขายมีการใช้บริการน้อยมาก การที่สมาชิกไม่นิยมซื้อปัจจัยการผลิต และสินค้าจากสหกรณ์ พบว่ามีสาเหตุมาจากราคาสินค้า แต่มีผลมาจากรูปแบบการให้บริการของสหกรณ์ ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของสมาชิก คือ สมาชิกต้องการซื้อปัจจัยการผลิตแบบเงินสด และมีบริการจัดส่งให้ แต่สหกรณ์จำหน่ายแบบเงินสด สมาชิกต้องขนส่งเอง ในด้านบริการการขายก็เช่นกัน ราคารับซื้อผลผลิตของสหกรณ์ไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้สมาชิกไม่ขายผลผลิตให้สหกรณ์ หากแต่การไม่ให้บริการขนส่ง หรือการไม่รับซื้อผลผลิตที่ไร่นาสมาชิก รวมทั้งพฤติกรรมในการเรียกคืนเงินกู้ของสหกรณ์ในขณะที่สมาชิกเอาผลผลิตมาจำหน่ายเป็นตัวผลักดันให้สมาชิกนำผลผลิตไปจำหน่ายให้ผู้ซื้อ รายอื่น

สมพงษ์ แป้นทอง (อ้างในสาวิตรี ช่างसान 2546 :28) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนความรู้ความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานกลุ่ม และการรับรู้ข่าวสารจากวิทยุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมของปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 334 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ครั้งนี้เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี กำหนดโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีจับฉลาก

2. เครื่องมือ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติ เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงให้เหมาะสม แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ เพื่อทราบตัวแปรอิสระเกี่ยวกับ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ จำนวน 9 ข้อ แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบจะได้ คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

สำหรับเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981 : 182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.6667 - 5.0000 หมายถึง การรับรู้ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 2.3334 - 3.6666 หมายถึง การรับรู้ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.0000 - 2.3333 หมายถึง การรับรู้ในระดับต่ำ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จำนวน 22 ข้อ ประกอบด้วย

ข้อความที่มีลักษณะเชิงบวก จำนวน 22 ข้อ การให้คะแนนคือ

มากที่สุด	ให้คะแนน	5
มาก	ให้คะแนน	4
ปานกลาง	ให้คะแนน	3
น้อย	ให้คะแนน	2
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

สำหรับเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981 : 182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.6667 - 5.0000 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 2.3334 - 3.6666 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยของคะแนน 1.0000 - 2.3333 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร เพื่อรวบรวมข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างแบบสอบถามโดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการวัดตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้จัดส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ พิจารณาหาความตรงในเนื้อหา(Content Validity) โดยพิจารณาคำถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องตรงประเด็นกับเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งพิจารณาภาษา และความชัดเจนของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนแบบสอบถามมีความสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try- out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับประชากรที่ศึกษาคือสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร โศกโพธิ์ จำกัด อำเภอ โศก โพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ปรากฏว่า มีค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เท่ากับ .8331 ค่าความเชื่อมั่นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เท่ากับ .8742 ค่าความเชื่อมั่นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เท่ากับ .8921 ค่าความเชื่อมั่นการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เท่ากับ .8125 ค่าความเชื่อมั่นในการประเมินผล เท่ากับ .9295 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ .9443 ถือว่าสามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้

5. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วลงพื้นที่เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอ โศก โพธิ์ จังหวัด ปัตตานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอ โศก โพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า ทำหนังสือขอความร่วมมือ เสนอประธานกรรมการสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอ โศก โพธิ์ จังหวัดปัตตานีเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการศึกษา

3.2 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 181 ชุด นำมาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วมาทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

4.1 หาค่าร้อยละ (percentage) ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 หาค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อทราบการกระจายของข้อมูล

4.3 ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรเพศ

4.4 ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

4.5 เปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) โดยวิธี LSD (Least Significant Different) (กัลยา วานิชย์บัญชา 2546 : 258)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี ที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 181 คน แล้วประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเสนอรายละเอียดตามลำดับคือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

N แทนขนาดของกลุ่มประชากร

$\bar{X}$ แทนค่าเฉลี่ย (Mean)

SD แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

Sig แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ

t แทนค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (t-test)

F แทนค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (F-test)

df แทนค่าความเป็นอิสระ (Degree of freedom)

SS แทนค่าผลรวมของกำลังสองของการเบี่ยงเบน (Sum of Squares)

MS แทนค่าเฉลี่ยของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Mean of Squares)

* แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่
เป็นสมาชิก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	109	60.2
หญิง	72	39.8
รวม	181	100.00
รายได้		
น้อยกว่า 5,000 บาท	20	11.00
5,000 - 10,000 บาท	90	49.70
10,001 - 15,000 บาท	46	25.50
มากกว่า 15,000 บาท	25	13.80
รวม	181	100.00
ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถม	86	47.50
มัธยม	84	46.40
ปริญญาตรี	11	6.10
รวม	181	100.00
จำนวนปีที่สมาชิก		
น้อยกว่า 2 ปี	33	18.20
ระหว่าง 2-4 ปี	99	54.70
มากกว่า 4 ปี	49	27.10
รวม	181	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมเมื่อจำแนกตามจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกอยู่ระหว่าง 2 – 4 ปี เมื่อจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์		
น้อยที่สุด	24	13.30
ปานกลาง	132	72.90
มากที่สุด	25	13.80
รวม	181	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า เมื่อจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง

**ตอนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี**

ตารางที่ 4.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง
มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.6210	1.0078	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	2.8106	.9887	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.9878	.7269	มาก
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.1989	.9473	น้อย
เฉลี่ย	3.0770	.9176	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยเฉลี่ยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย รายคู่

ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรเพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้แสดงการทดสอบ ค่า t-test ค่า F-test และเปรียบเทียบพหุคูณ โดยวิธี LSD (Least Significant Different)

ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก
สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
ปัตตานี ทั้ง 4 ด้าน ตามตัวแปรเพศ

การมีส่วนร่วม	เพศ				
	ชาย(N=109)		หญิง(N=72)		t
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.8037	.90553	3.3444	1.0950	.044*
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	2.9463	.99617	2.6052	.94745	.937
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.9963	.763.3	3.9750	.67381	.500
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.2642	.98728	2.1000	.88110	.151
รวม	3.1462	.63554	2.9722	.61043	.701

จากตารางที่ 4.4 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ
สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรรายได้

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ					
	แปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	3	3.896	1.299	1.285	.281
	ภายในกลุ่ม	177	178.944	1.011		
	รวม	180	182.840			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.340	.780	.795	.498
	ภายในกลุ่ม	177	173.614	.981		
	รวม	180	175.954			
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	3	2.636	.879	1.681	.173
	ภายในกลุ่ม	177	92.498	.523		
	รวม	180	95.133			
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	3	6.570	2.190	2.501	.061
	ภายในกลุ่ม	177	154.990	.876		
	รวม	180	161.560			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	.440	.147	.366	.778
	ภายในกลุ่ม	177	70.952	.401		
	รวม	180	71.392			

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์
การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่รายได้ต่างกัน
มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ
สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ					
	แปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	.161	.080	.078	.925
	ภายในกลุ่ม	178	182.680	1.026		
	รวม	180	182.840			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.209	.604	.616	.541
	ภายในกลุ่ม	178	174.746	.982		
	รวม	180	175.954			
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.338	.669	1.270	.283
	ภายในกลุ่ม	178	93.765	.527		
	รวม	180	95.133			
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	.423	.211	.234	.792
	ภายในกลุ่ม	178	161.137	.905		
	รวม	180	161.560			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.054	.027	.067	.935
	ภายในกลุ่ม	178	71.338	.401		
	รวม	180	71.392			

จากตารางที่ 4.6 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ
สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ					
	แปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	4.117	2.058	2.050	.132
	ภายในกลุ่ม	178	178.723	1.004		
	รวม	180	182.840			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	2	5.144	2.572	2.680	.071
	ภายในกลุ่ม	178	170.810	.960		
	รวม	180	175.954			
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2	6.036	3.018	6.030	.003**
	ภายในกลุ่ม	178	89.097	.501		
	รวม	180	95.133			
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	.883	.441	.489	.614
	ภายในกลุ่ม	178	160.677	.903		
	รวม	180	161.560			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.594	1.297	3.355	.037*
	ภายในกลุ่ม	178	68.798	.387		
	รวม	180	71.392			

จากตารางที่ 4.7 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ต่างกัน มีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอลือโจฬะ จังหวัค ปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ต่างกันโดยใช้วิธีการ LSD ดังตาราง

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ของสมาชิกสหกรณ์สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอลือโจฬะ จังหวัคปัตตานีจำกัด ตามจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

จำนวนปีที่เป็นสมาชิก	$\bar{X}$	น้อยกว่า 2 ปี	2 – 4 ปี	มากกว่า 4 ปี
น้อยกว่า 2 ปี	2.8576	-	.2354	.3615*
2 – 4 ปี	3.1657	-	-	.1260
มากกว่า 4 ปี	3.1653	-	-	-

จากตารางที่ 4.8 พบว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์น้อยกว่า 2 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ความแปรปรวน การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของ
สมาชิกสหกรณ์สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคก
โพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตามตัวแปรการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ					
	แปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	10.107	5.054	5.381	.005**
	ภายในกลุ่ม	178	167.177	.939		
	รวม	180	177.285			
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	2	8.803	4.402	3.421	.035*
	ภายในกลุ่ม	178	229.006	1.287		
	รวม	180	237.809			
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2	4.601	2.300	3.732	.026*
	ภายในกลุ่ม	178	109.709	.616		
	รวม	180	114.309			
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2	14.479	7.240	7.532	.001***
	ภายในกลุ่ม	178	171.081	.961		
	รวม	180	185.561			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	13.825	6.912	19.325	.000***
	ภายในกลุ่ม	178	63.669	.358		
	รวม	180	77.494			

จากตารางที่ 4.9 พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ดังนั้นจึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ต่างกันโดยใช้วิธีการ LSD ดังตาราง

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	3.2083	-	.5947*	.8717*
ปานกลาง	3.8030	-	-	.2770
มาก	4.0800	-	-	-

จากตารางที่ 4.10 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัดที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับน้อย แตกต่างจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับปานกลางและระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ
ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมใน
การดำเนินธุรกิจ

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	2.8333	-	.4053	.8467*
ปานกลาง	3.2386	-	-	.4414
มาก	3.6800	-	-	-

จากตารางที่ 4.11 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี
จำกัด ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจระดับ
น้อยแตกต่างจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ
ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานีที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วมใน
ผลประโยชน์

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	4.1250	-	.0682	.5150*
ปานกลาง	4.1932	-	-	.4468*
มาก	4.6400	-	-	-

จากตารางที่ 4.12 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี
จำกัด ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ระดับ
น้อยและระดับปานกลางแตกต่างจากการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ

ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานีที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	1.8333	-	.4205	1.0667*
ปานกลาง	2.2538	-	-	.6462*
มาก	2.9000	-	-	-

จากตารางที่ 4.13 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี
จำกัดที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับ
น้อยและระดับปานกลางแตกต่างการมีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ

ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานีที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ในด้านการมีส่วนร่วม
โดยรวม

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	2.6000	-	.4977*	1.0600*
ปานกลาง	3.0977	-	-	.5623*
มาก	3.6600	-	-	-

จากตารางที่ 4.14 พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี
จำกัดที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ในด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมระดับน้อย ระดับ
ปานกลาง และระดับมาก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก
สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. ให้มีบริการรวบรวมผลไม้ตามฤดูกาลให้เร็วขึ้น	5
2. ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	6
3. ควรจัดให้มีจุดรวบรวมเพิ่มขึ้น	6
4. ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้มากกว่านี้	8
5. ควรขยายเวลาในการรวบรวมผลไม้ให้นานกว่านี้	12

จากตารางที่ 4.15 พบว่าจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 181 ชุด และสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ มีสมาชิกต้องการให้ขยายเวลาในการรวบรวมผลไม้ให้นานกว่านี้ ($f=12$) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้มากกว่านี้ ($f=8$) ควรจัดให้มีจุดรวบรวมเพิ่มขึ้น ($f=6$) ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ($f=6$) และให้มีบริการรวบรวมผลไม้ตามฤดูกาลให้เร็วขึ้น ($f=5$)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ผู้ศึกษาขอเสนอสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ตามตัวแปร เพศ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ เป็นสมาชิก และ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

1) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศแตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง

2) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ไม่แตกต่างกัน

3) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ไม่แตกต่างกัน

4) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกสหกรณ์ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในผลประโยชน์

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

5) สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

1.3 ศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งจากแบบสอบถาม จำนวน 181 ชุดมีสมาชิกต้องการให้ขยายเวลาในการรวบรวมผลไม้นานกว่านี้ ($f=12$) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้มากกว่านี้ ($f=8$) ควรจัดให้มีจุดรวบรวมเพิ่มขึ้น ($f=6$) ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ($f=6$) และให้มีบริการรวบรวมผลไม้อัตโนมัติตามฤดูกาลให้เร็วขึ้น ($f=5$)

2. อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีมีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา ปาดังตะโร (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานเทศบาลนครยะลาในการวางแผนพัฒนาเทศบาลตามโครงการเมืองน่าอยู่ พบว่า พนักงานเทศบาลนครยะลา มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลตามโครงการเมืองน่าอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช มาสินทพันธุ์ (2545 : 67) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

การที่ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง น่าจะเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเอง

ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลามากพอ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ จะเกิดขึ้นหลังจากเสร็จภารกิจของตนเองแล้ว

2.2 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศแตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช มาสินทพันธุ์ (2545 : 67) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมต่อการบริหารการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน โดยประชาชนเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

การที่ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศแตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าเพศหญิง น่าจะเป็นเพราะว่า ประชาชนเพศชายมีโอกาสพบปะพูดคุย เข้าสังคมมากกว่าเพศหญิง เพราะในด้านสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีนิยมให้ผู้ชายเป็นผู้นำ ดังนั้นการเข้าสังคม พบปะ พูดคุย ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ ต่อสภาพสังคม ชุมชนมากกว่า มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าเพศหญิง

2.3 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ แตกต่างกัน มีส่วนร่วม ในผลประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ เมืองแก้ว (2542 : 148) ศึกษาความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิกกับการดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดสงขลา พบว่า ตัวแปรด้านระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด จำกัด มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

การที่ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีจำนวนปีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ แตกต่างกัน น่าจะเป็นเพราะว่า การที่ประชาชนได้เข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์นานๆ ทำให้ได้รับความรู้และมี

ประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้นสามารถที่จะเรียนรู้กิจกรรมและปัญหาของสหกรณ์ได้ดีกว่าสมาชิกที่มีจำนวนปีของการเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้น้อยกว่า

2.4 สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ เป็นทอง (2546:28) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากวิทยุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การที่ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 น่าจะเป็นเพราะว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์อยู่เสมอ ๆ ทำให้สามารถติดตามข่าวสารการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ได้อย่างต่อเนื่องและสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วทำให้สมาชิกสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด ถูกต้อง และมีความผิดพลาดน้อยที่สุด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าถึงแม้สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จะเป็นสหกรณ์ที่ได้รับการยอมรับจากสหกรณ์ในจังหวัดปัตตานีด้วยกันว่าเป็นสหกรณ์ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี แต่การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีผลมาจากการที่สมาชิกยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ การขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นสมาชิกนานๆหรือผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์มากจะมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจในทุกๆ ด้าน แตกต่างจากสมาชิกที่เข้าใหม่ หรือสมาชิกที่ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

หากจะให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามวัตถุประสงค์สามารถสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างครบวงจร สหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 จัดประชุมให้การศึกษาอบรมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ สิทธิหน้าที่ของสมาชิก รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของสหกรณ์

3.1.2 จัดเสวนาระดมความคิดเห็นของสมาชิก เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการวางแผนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

3.1.3 เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของสหกรณ์ให้สมาชิกได้รับรู้อย่างทั่วถึง เช่น เอกสารเผยแพร่ หอกระจายข่าวหมู่บ้าน บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3.1.4 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำสหกรณ์การเกษตร ทุกสหกรณ์ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในเชิงคุณภาพเพื่อจะได้รับความรู้ในรายละเอียดมากขึ้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกสร โสภโณวงศ์ (2541) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตในนิคมสร้างตนเองพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- เกียรติศักดิ์ เอื้อเพื่อ (2546) การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาอำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- กัลยา วานิชย์บัญชา (2546) การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- การสหกรณ์ในประเทศไทย (2546 : 19) กรมส่งเสริมสหกรณ์
- กฎกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- คู่มือสหกรณ์ฉบับชาวบ้าน (2536 : 1) กรมส่งเสริมสหกรณ์
- ชวลิต สังขพงศ์ (2544) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ชัยวัฒน์ สิทธิบุญชัย (2542) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดบ้านยูโย ตำบลตากใบ จังหวัดนราธิวาส ภาคนิพนธ์ปริญญา บริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ดำรง ศรีฟูเดช (2542) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร จังหวัดสกลนคร. ภาคนิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ทัศนีย์ เมืองแก้ว (2542) ความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วม และการพึ่งตนเองของสหกรณ์กับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลาวิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- ชนะจักร เย็นบำรุง (2540) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินการองค์กรธุรกิจชุมชน :
ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแปรรูปข้าวอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์
ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย (พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิชย์
บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2531) เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับ
การวิจัย กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์
- ปธาน สุวรรณมงคล (2536) การจัดการองค์การเพื่อการพัฒนาบริหารการพัฒนา
ในชนบทของระบบราชการไทย .วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แผนพัฒนาสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2550-2554)
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ .
พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- เพ็ญแข แสงแก้ว (2541) การวิจัยทางสังคมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาคณิตศาสตร์
และสถิติ : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เพ็ญแข แสงแก้ว (2544) สถิติเพื่อการวิจัยโดยใช้คอมพิวเตอร์ กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดฟีนีพิบลิชชิง
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท กรุงเทพมหานคร:
อนุเคราะห์ไทย
- รัตนา บุญมัธยะ (2534) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้าน : ประสบการณ์จากการ
ทำงานใน 10 ปี องค์กรชาวบ้านเพื่อพัฒนาภาคอีสาน โครงการปฏิบัติการด้านการ
พัฒนาชุมชน ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
และองค์กรชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาภาคอีสาน
- ราชกิจจานุเบกษา (2511 : 2)พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511
- ราชกิจจานุเบกษา (2542 : 2)พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542
- สมคิด รัตนวงศ์ (2542) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกรรมการกลุ่มเกษตรกร
ในภาคใต้ วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา:
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย**เรื่อง**

**การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง
มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด จังหวัดปัตตานี**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามทั้งหมดมี 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

2. ข้อมูลที่ได้รับจากการสอบถามครั้งนี้จะสรุปในลักษณะภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใด

3. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ หากท่านเว้นข้อหนึ่งข้อใดจะเป็นแบบสอบถามที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการวิจัยได้

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะเก็บไว้เป็นความลับ

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

นายอนันต์ ทับอินทร์

นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาสหกรณ์

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง
มะปรางมัน ปัตตานี จำกัด, จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก

สำหรับผู้วิจัย

1. เพศ

1. ชาย
 2. หญิง

 1.

2. รายได้

1. รายได้น้อยกว่า 5,000.-บาท
 2. รายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000.-บาท
 3. รายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000.-บาท
 4. รายได้มากกว่า 15,001 บาท

 2.

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษา
 3. ปริญญาตรี
 4. สูงกว่าปริญญาตรี

 3.

4. จำนวนปีที่ เป็นสมาชิกสหกรณ์

1. น้อยกว่า 2 ปี
 2. ระหว่าง 2 – 4 ปี
 3. มากกว่า 4 ปี

 4.

ตอนที่ 2 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสาร

ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด	หมายถึง	ทุกวัน
ระดับความคิดเห็น	มาก	หมายถึง	สัปดาห์ละครั้ง
ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง	หมายถึง	เดือนละครั้ง
ระดับความคิดเห็น	น้อย	หมายถึง	3 เดือนต่อครั้ง
ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด	หมายถึง	ปีละ 1 ครั้ง

รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่สหกรณ์						☐ 5.
2.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากการประชุม						☐ 6.
3.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากหอกระจายข่าว						☐ 7.
4.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากเพื่อนสมาชิก						☐ 8.
5.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากแผ่นพับ โปสเตอร์						☐ 9.
6.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากวิทยุ/โทรทัศน์						☐ 10.
7.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ						☐ 11.
8.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากหน่วยงานเอกชน						☐ 12.
9.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จากบอร์ดประชาสัมพันธ์						☐ 13.

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์
การเกษตร ทรป.กลางมะปรางมัน ปัตตานี จำกัด, จังหวัดปัตตานี

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	สำหรับ ผู้วิจัย
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1.ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ การเกษตร						☐ 14
2.ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งคณะกรรมการ						☐ 15
3.ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความ คิดเห็นในที่ประชุม						☐ 16
4.ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขอ อนุมัติงบประมาณประจำปี						☐ 17
5.ท่านมีส่วนร่วมในการรับทราบรายงาน ผลการดำเนินงานประจำปีของสหกรณ์						☐ 18
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ						
1.ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ประจำปี						☐ 19
2.ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ ข้อคิดเห็นการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์						☐ 20
3.ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ ดำเนินงานของสหกรณ์						☐ 21
4.ท่านมีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณ ของสหกรณ์						☐ 22
5.ท่านมีส่วนร่วมในร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์						☐ 23
6.ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานต่างๆของสหกรณ์						☐ 24
7.ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม						☐ 25

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	สำหรับ ผู้วิจัย
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์						
1.ท่านมีส่วนร่วมในการขายสินค้า						☐ 26
2.ท่านมีส่วนร่วมในการซื้อสินค้า						☐ 27
3.ท่านมีส่วนร่วมในการฝากและกู้เงิน						☐ 28
4.ท่านมีส่วนร่วมในการรับสวัสดิการ ของสหกรณ์						☐ 29
5.ท่านมีส่วนร่วมรับเงินปันผลและเฉลี่ย คืน						☐ 30
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล						☐ 31
1.ท่านมีส่วนร่วมในประเมินผลด้านการ ระดมทุน						
2.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้าน การตลาด						☐ 32
3.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้าน การรวบรวมสินค้า						☐ 33
4.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้าน การขายเครือข่าย						☐ 34
5.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้าน การบริหารการเงิน						☐ 35

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอนันต์ ทับอินทร์
วัน เดือน ปีเกิด	12 มิถุนายน 2512
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	คบ. คอมพิวเตอร์ศึกษา สถาบันราชภัฏสงขลา พ.ศ.2543
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปัตตานี ถนนปากน้ำ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานส่งเสริมสหกรณ์ชำนาญงาน